

СТАНОВИЩЕ

от Тотко Нейков Стоянов, д-р, професор, член на Научно жури, назначено със заповед на г-н Ректора на Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“, по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и Археология (Археология – Класическа Археология), обявен в ДВ бр. 48/ 28.06.2022 г.

В обявения конкурс, организиран по заявка на ФС на Исторически факултет за нуждите на Катедрата по Археология, единствен кандидат е гл. ас. д-р **Иван Димитров Вълчев**. Документите му са приети от Комисия назначена със заповед на г-н Ректора. Основание за неговото участие в конкурсната процедура е депозираната справка, че изпълнява минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ.

Иван Вълчев е завършил специалност Археология в Историческия факултет на СУ през 2007 г. През 2008 – 2011 г. той е редовен докторант към Катедрата с тема: *„Извънградските светилища в римската провинция Тракия I-IV в.“* (защитена през 2011 г.). От 2013 г., след конкурс, той е главен асистент в Катедрата по Археология, преподавател по Тракийска и Класическа археология.

В конкурса той участва с хабилитационен труд, публикуван и предоставен за оценка под заглавие: *„Култът към Юпитер в Долна Мизия през римската епоха“*. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022 г. Участва и с 10 избрани студии и статии по приложен списък, публикувани след 2011 г.

Иван Вълчев бе сред студентите в специалност Археология, изявил отрано трайни интереси към класическата археология, изкристалили постепенно и трайно към религиозния живот в тракийските провинции на Римската империя. Резултат от това бяха темите на курсовите му работи и магистърската теза, а след това и темата на докторската му дисертация. Натрупаната ерудиция и увереност в заниманията с тази нелека научна проблематика намери израз в представения в този конкурс хабилитационен труд, посветен на култа на Юпитер в провинция Долна Мизия.

Кандидатът е не само обещаващ изследовател в областта на класическата древност, но и ерудиран и качествен преподавател в бакалавърските програми на специалностите Археология, Етнология и Хебраистика (срв. справката за

дисциплините и натовареността му). Увеличаващата се натовареност, надхвърляща нормативите не е препятствие за отговорното му отношение към работата със студентите. Като негов титуляр от първите му стъпки като преподавател в семинарните занятия в основния курс *Археология на Югоизточна Европа през I хил. пр. Хр.* (от 2013 г. досега) и курсът *Средиземноморска археология*, в специалност Хебраискика, съм свидетел на неговото професионално израстване. Формирането на курса по *Средиземноморска археология* и началото на преподаването по него, в рамките на изключително кратко време, изяви способността му да се адаптира и подготви задълбочено в, на практика, нова и сложна проблематика. Предоставянето на воденето от него и на лекционния курс по тази дисциплина, след моето оттегляне, беше основано на увереността ми в неговите възможности.

Успешно защитените 6 магистърски тези на ръководени от И. Вълчев дипломенти са друг обективен критерий за качествата му като преподавател. Друга индикация за израстването му като преподавател не само в аудиторията, но и във формирането на бъдещите археолози, е неговата ангажираност в летните теренни практики на студентите от специалност Археология в редовните проучвания на античния град Кабиле (в които той участва още като студент), като заместник-ръководител (2014-2017 г.) и ръководител (след 2018 г.).

Иван е участник в редица образователни и научни проекти, като цяло свързани тематично с проблематиката на културното развитие на Древна Тракия. Отговорното отношение на Иван Вълчев във всеки ангажимент и уважението сред факултетната колегия доведоха естествено до избирането му като член на Факултетния съвет.

От 2015 г. той е член на Асоциацията на българските археолози, а от 2021 г. е член на Управителния съвет на АБА. Той е и член на редакционната колегия на електронното списание и портал на асоциацията (Be-JA).

Монографията, с която гл. ас. д-р Иван Вълчев участва в конкурса е изява на стремежа му да надгради изследователският си опит в областта на първостепенни феномени от религиозния живот в римска Тракия, предопределени от развитието ѝ в рамките на Римската империя от формирането ѝ и стъпването на Балканите до залеза и разпада ѝ през Късната Античност. Изборът - култът към върховния римски бог на Рим Юпитер е предизвикателство, а добре дефинираните географски и хронологически обхват на изследването предпоставка за добър изследователски резултат. Монографията има класическа структура - увод, пет глави и заключение, каталог на паметниците (255), библиография и приложение с образи (общо 391 с.).

В първа глава е направен съдържателен преглед на историята на култа към Юпитер от възникването на римската държава до управлението на Константин I. Изявени са функциите му, с акцент на ролята му на върховен покровител на Републиката, а впоследствие на Империята и на Императора - причина за популярността му в провинциите, включително и в Долна Мизия. Втора глава въвежда в култа на Юпитер в Долна Мизия, проследен и анализиран чрез епитетите на бога, в иконографията му в култови и вотивни паметници, и в празниците. Конкретният и прецизен анализ, откроява общи тенденции в имперската религиозна политика, но изявява и местната специфика (Збелсурд).

В трета глава е анализиран официалният аспект в култа на Юпитер и връзката му с императора и с армията. Популярността на практиката в селските райони на Северна Добруджа придава специфичен облик на култа в Долна Мизия и не намира паралели в останалите Дунавски провинции. Посочени са и факторите за тази особеност.

Култът на Юпитер в цивилните селища на Долна Мизия е обект на изследване в четвърта глава. Анализът на официалните и частните посвещения показва проникването на култа сред всички слоеве и социални групи на населението. Дакато в Северна Добруджа е застъпен предимно официалният аспект на култа, в централните и западните части на провинцията преобладават частните посвещения.

Последната глава изследва посветителите на паметници на Юпитер. Водещи в почитането и пропагандирането на култа са римските граждани. Три четвърти от всички посветители носят по две или три римски имена. С римски имена извън шаблона или в комбинация с гръцки патроними са около 5%, близо половината от peregrini са обвързани с римската държава, т.е. над 90% от посветителите са или римски граждани, или свързани с римската администрация в Долна Мизия. Независимо от имената и етническия им произход, те показват приобщеност към римската култура, а в немалко случаи – и държава в лицето на нейния върховен бог-покровител.

Монографията е принос към изследванията на религиозния живот в Римска Тракия, а чрез това и общата история на религиозния живот в Империята. Тя изявява ерудицията и възможностите на автора да формулира изследователски цели и анализира и интерпетира възможните изворови данни за тяхното постигане.

Вече беше посочено, че гл. ас. д-р Иван Вълчев участва в конкурса и с 10 научни публикации: една монография и девет студии и статии по приложен списък, публикувани в престижни издания. Монографията е докторската му дисертация, критично редактирана, допълнена и адаптирана за монографичен формат. Две от публикациите са в реферирани и индексирани

издания. Повечето от тях са свързани с основните теми в изследванията на кандидата: две по темата на хабилитационния труд (прил. 3 и 4), другите са за различни групи паметници и форми на религиозния живот в Тракия (прил. 5-7, 9-11). Бих открил студията на колегата Вълчев за религиозния живот в Никополис ад Нестум и хинтерланда му през римската епоха (прил. 10). Този, първи опит, всъщност, е продължение на усилията на автора в тази посока (срв. № 17 от общия списък и прил. 2, с. 353-355) на базата на епиграфски и археологически паметници и монетни емисии да се очертае възможната към момента картина на религиозния живот в посочения регион на Тракия, поставена в контекста на общите тенденции. Налице е скрупулъзен анализ на данните от всеки вид извори, критична, и същевременно коректна, оценка на наличните тези и хипотези, и балансиран изказ на предложените интерпретации. Резултатът е добра отправна точка за по-нататъчни програмни изследвания в тази посока. Отношението към нумизматичните данни като специфичен и значим извор на информация и боравенето с него е демонстрирано в коментиранията студия на И. Вълчев и в други публикации. Две от тях, предоставени за оценка (прил. 7-8) демонстрират навлизането му и в тази специфична област на археологическото познание.

Познавайки отблизо маниера на работа и публикациите на Иван Вълчев, бих добавил, протоколно,, че текстовете му се отличават с коректност и няма елементи на плагиатство.

В заключение и като следствие от изложеното по-горе, потвърждавайки посочените качества на Иван Вълчев като формиран задълбочен изследовател в областта на археологията на култа в антична Тракия, но и в други важни направления на античната археология, умел преподавател и педагог, теренен археолог, коректен колега и приятел, заявявам своята увереност да гласувам положително за присъждането на гл. ас. д-р **Иван Димитров Вълчев** на академичната длъжност „*доцент*“.

5 ноември 2022 г.

Тотко Стоянов